

ONCE
UPON

*DE MEEST COMPLETE GIDS
VOOR JOUW TOEKOMST*

LEEN ZEVENBERGEN & RUUD VELTENAAR

A
FUTURE

Copyright © 2020

Leen Zevenbergen en Ruud Veltenaar

Ontwerp en illustratie

Studio TOMIS

www.tomis.eu

Redactie

Pascal Panis

ISBN 00-0000-000-0

Eerste druk, 2020

Duurzaamheid

Leen en Ruud willen dit boek zo duurzaam mogelijk uitgeven. Daarom is er gekozen voor FSC-papier Munken Premium Cream, gemaakt van bomen uit verantwoord beheerd bos. In volgende drukken zal wellicht zelfs gewerkt worden met papier van landbouw afval. Het gehanteerde lettertype mrs eaves bespaart inkt en we gebruiken lijm en eco-laminaat die het minst belastend zijn voor de natuur.

DEEL 1

DRIE GROTE ONTWRIJTERS

DRIE DRIJVENDE KRACHTEN DIE ONZE WERELD ONVERMIJDELIJK
EN ONOMKEERBAAR TRANSFORMEREN NAAR EEN VOLGENDE FASE
IN ONZE BESCHAVING

18	Exponentiële technologieën voorbij ons voorstellingsvermogen	60	Globalisering van holoceen naar antropoceen
41	Once upon a planet alleen een holistische benadering helpt ons verder		

DEEL 2

MEGA SHIFTS EN INSTITUTIONELE TRANSFORMATIES

ALGHEELE RESET VAN ONS DENKEN, DOEN EN LATEN.

64	Natuur Moeder Aarde in het universele centrum van de mens	98	Werk van een fulltime equivalent in dienstverband naar sociaal ondernemerschap
76	Consumptie wie bepaalt wat en hoe er wordt geproduceerd?	116	Technologie van passieve gebruikers naar actieve makers
80	Geld terug naar de intentie; waarde creëren in de echte economie	120	Governance acteren en besturen vanuit gedeeld eco-bewustzijn
92	Bezit nieuwe vormen van eigenaarschap gebaseerd op de Commons	132	Leiderschap mensen en organisaties verbinden met de bedoeling

DEEL 3

IMPACT OP SECTOREN EN SYSTEMEN

MONUMENTALE VERANDERINGEN IN DE BELANGRIJKSTE SECTOREN VAN DE MAATSCHAPPIJ

142	Radicale veranderingen en mega disrupties kansen benutten die nu niet worden gezien	180	Mobiliteit facilitator van fysieke verbindingen tussen mensen en organisaties
154	Toekomst van onderwijs facilitator van talent en passie	186	Finance facilitator van ecologische, sociale en financiële vooruitgang
165	Gezondheidszorg facilitator van welzijn met de focus op preventie	193	Industrie & Business facilitator van innovatie en een beter leven
170	Agri en voedsel facilitator van duurzaam, gezond en ethisch voedsel	197	Overheid facilitator van evolutie met de focus op volgende generaties
178	Energie facilitator van duurzame en betaalbare energie voor iedereen		

DEEL 4

WIJ 0.0: VERBINDEN MET DE AANDIENENDE TOEKOMST

DE IMPACT OP ONS LEVEN, DROMEN, AMBITIES EN HET VERLANGEN NAAR BETEKENIS EN ZINGEVING.

201	Life matters van Homo Economicus naar Homo Verus, de waarachtige mens	228	Smart, Social & Human samen leven in sociale, slimme en duurzaam gebouwde steden
206	Kompas voor de mensheid in de 21e eeuw de 17 SDG's van de Verenigde Naties	236	Sociaal kapitalisme herbezinning op economische, sociale en neoliberale overtuigingen
213	Democratie 4.0 Mensen voor mensen die stemmen op leiders met karakter	245	Drawdown raamwerk voor het kantelen van gewoontes naar duurzame vooruitgang
220	Participatie samenleving waarde creëren in wederzijdse afhankelijkheid		

DEEL 5

SCENARIO'S VOOR DE AANDIENENDE TOEKOMST

BEN JIJ EEN OPTIMIST, PESSIMIST OF EEN REALIST EN WAT ZIJN JE BELEMNERENDE OVERTUIGINGEN?

- 259 **Vier scenario's**
ze veranderen alle vier je leven en werk en dat is fijn!
- 280 **Scenario 1 voor de optimist**
het glas is halfvol en veranderingen zijn van alle tijden
- 320 **Scenario 2 voor de realist**
business as unusual en vooral doorgaan
- 345 **Scenario 3 voor de pessimist**
ik heb het altijd al gezegd, toch?
- 360 **Scenario X voor de mensheid**
minder snel en met veel meer impact dan we dachten

DEEL 6

WHAT ABOUT YOU?

BLIJF JE IN 'WINTERSLAAP' OF BEN JE WAKKER EN DOE JE MEE?

- 371 **Bondgenoten in de 21e eeuw**
crises, ontwrichting, angst en onzekerheid
- 380 **Enige zekerheid in de 21e eeuw**
jouw purpose en niet-onderhandelbare waarden
- 392 **Hey You, Yes You!**
ben jij een Human Resource of een Human Being?
- 398 **Expeditie 'Leven'**
Leef, Leer, heb Lief en creëer een Legacy
- 402 **Geheim van een gelukkig leven**
en de kunst van gelukkig sterven
- 405 **Start nu of uiterlijk morgen**
het is eenvoudig en erg leuk!

**THE PAST
CANNOT BE
CHANGED
BUT THE
FUTURE
IS YET IN YOUR
DNA**

INLEIDING

We leven in turbulente tijden. Bijna niets lijkt meer wat het is, waarheid en onwaarheid lopen door elkaar en er is geen duidelijkheid of eenduidigheid meer over waar we staan en waar we heengaan in de wereld. Overal om ons heen lezen we meningen, onderzoeksresultaten die elkaar tegenspreken, fake news en opinies op social media. Ook horen we verhalen van trendwatchers, politici, wetenschappers, ondernemers, vrienden en kennissen. Waar we met elkaar heengaan, varieert van het ergste doemscenario tot de meest rooskleurige wereld waarin iedereen gelijk is en het goed heeft. Een wereld van overvloed in alles.

Toch overheerst een gevoel van onbehagen, van onzekerheid. Negatief nieuws is nu eenmaal populairder dan positief nieuws. Een van de weinige radiostations die elk uur positief nieuws uitzenden, is Sublime FM. Voor de rest smullen we van aanslagen, slachtofers, tsunamis, oorlogen, de klimaatcrisis en klimaatvluchtelingen die door populistische leiders en andere opportunisten sterk gebagatelliseerd of zelfs ontkend worden. In films zien we het ene rampscenario na het andere en vliegen de bomscherven en haatpreken ons om de oren.

2007 ALS KEERPUNT

Wanneer zijn die onzekerheid en onrust begonnen en waar worden die door veroorzaakt? Een interessant boek van Thomas Friedman, door velen bejubeld en tegelijkertijd verguisd, is 'Thank you for being late'. Hierin is helder beschreven waar onze onrust vandaan komt. Dit op basis van een aannemelijke theorie die inmiddels door velen wordt omarmd. Friedman stelt dat 2007 een keerpunt in onze geschiedenis was als het gaat om de ontwikkeling van nieuwe exponentiële technologieën. Hij maakt duidelijk dat de snelheid waarmee deze technologieën zich ontwikkelen beduidend hoger ligt dan de snelheid waarmee onze menselijke hersenen die veranderingen kunnen verwerken. Dit zorgt voor een behoorlijke portie onrust bij de gemiddelde mens.

ANTROPOCEEN-TIJDPERK

Bovendien kom je nauwelijks nog een webpagina tegen die geen melding maakt van artificial intelligence, de blockchain of de bitcoin. Er is dus nog veel meer aan de hand dan deze voortrazende technologieën. Dit noemt Friedman de tweede onruststoker. Het voortbestaan van de wereld, duurzaamheid, energietransitie, de noodzaak van een mondiale biosfeerpolitiek en de overgang naar een circulaire economie, die alle behoren tot het huidige antropoceen-tijdperk, zijn ook sinds 2007 tot uitbarsting gekomen en maken een exponentiële groei door. Het antropoceen komt later in dit boek uitgebreid aan bod. Het is het tijdperk waarin de mens een ecologische macht is geworden en in staat is gebleken om het klimaat te veranderen. Het is ook het tijdperk waarin steeds duidelijker wordt dat de aarde geen commoditeit is, maar een ecosysteem dat we moeten koesteren en dat we niet grenzeloos kunnen plunderen en vergiften. Niet de planeet staat ten dienste van de economie, maar de economie staat mede ten dienste van de planeet. De natuur kan zonder ons mensen, maar wij kunnen niet zonder de natuur. Het antropoceen is de derde en laatste fase van de overkoepelende periode waarin onze planeet nu verkeert, het holoceen genaamd. Onze planeet redt het voorlopig nog wel.

We hebben het hierboven over het voortbestaan van de aarde, terwijl we in feite spreken over het voortbestaan van de mensheid. Want onze planeet redt het voorlopig nog wel. Voor de mensheid moeten we ons hart vasthouden. Hoewel de theorieën sterk uiteenlopen, lijkt het erop dat onze planeet nog miljarden jaren te gaan heeft voordat de zon dooft en de aarde en de maan ophouden te bestaan. We hebben nu dus twee razendsnel voortschrijdende onruststokers te pakken: technologie en duurzaamheid. Die spelen met het lot van de mensheid. Het zijn twee boeiende en vooral grote veroorzakers van diep ontwrichtende crises.

DRIE CRISES

Otto Scharmer, Duits hoogleraar, associate professor aan MIT en bedenker van Theorie U, beschrijft in zijn boek 'Leiden vanuit de aandienende toekomst' drie fundamentele crises die de 21e eeuw kenmerken: een ecologische, een sociaal-economische (maatschappelijke) en spiritueel-culturele crisis. De ecologische crisis blijkt uit het feit dat we jaarlijks 50% meer natuurlijke hulpbronnen consumeren dan onze planeet produceert. Als gevolg daarvan is de afgelopen vijftig jaar een derde van onze landbouwgrond verdwenen en leiden snel dalende grondwaterspiegels tot voedselschaarste en -rellen. De sociaal-economische crisis is net zo ernstig. Nog steeds leven tweeënhalf miljard mensen van minder dan anderhalve euro per dag en is het aantal chronisch armen de afgelopen decennia nauwelijks verminderd. Verder zien we een sterk toenemende polarisatie in de samenleving. Een van de dieptepunten: in de Verenigde Staten is een elite van één procent rijker dan de resterende onderlaag. Een ander voorbeeld. De CEO's van de top 200-bedrijven in de Verenigde Staten verdienen bijna driehonderd keer meer dan hun gemiddelde werknemer. Creëren deze leiders daadwerkelijk driehonderd keer meerwaarde? En verder: als de beloning van een CEO bestaat uit opties en als die beloning mede is gekoppeld aan de winst van de vennootschap, bestaat de kans dat hij de belangen van de aandeelhouders laat prevaleren boven die van de overige stakeholders. De spiritueel-culturele crisis manifesteert zich in de verontrustende cijfers over toenemende depressies en burn-outs bij (ook) jonge mensen. Dit zijn signalen van een groeiende kloof tussen wat we doen en wie we ten diepste zijn. Volgens de World Health Organization stierven er in 2000 tweemaal zo veel mensen ten gevolge van zelfmoord als in oorlogen en andere geweldsconflicten op de hele wereld.

ONBELEMMERD ZAKENDOEN IN DE WERELDMARKT

Behalve technologie en duurzaamheid is er nog een derde onruststoker die onze samenleving diep ontwricht: globalisering. Of we het nu leuk vinden of niet, de wereld wordt in termen van Friedman steeds platter, steeds transparanter en steeds kleiner. Een bakker uit Puerto Varas in Chili verkoopt zijn producten via internet net zo gemakkelijk in Nederland als in Santiago. Grenzen vervagen, overheden hebben het niet meer voor het zeggen en ondernemers kunnen vrijwel onbelemmerd zakendoen in de wereldmarkt. Met alle voordelen, maar ook met alle nadelen van dien. Want niemand zal opstaan als dat internationale zakendoen van het neoliberalisme negatieve gevolgen heeft voor onze planeet, lokale economieën en middenstanders.

Wie zou dat moeten doen dan? Grappig dat een andere Friedman – Milton Friedman – een liberale vrijlating van markten beschrijft, die later door neoliberale overheden wordt gezien als de oplossing voor allerlei problemen. Het oude idee van de commons voor allen wordt vervangen door marktwerking, waarbij overheidstaken als gezond-

heidszorg, openbaar vervoer en thuiszorg worden overgelaten aan de vrije markt. Dit resulteert overigens niet in een daadwerkelijke vrijlating van markten, maar in de creatie ervan. Peter-Wim Zuidhof omschrijft dit als de 'marktconstructivistische' visie op neoliberalisme, waarover later meer.

DE DRIE ONRUSTSTOKERS LEIDEN TOT CRISES EN EEN BETERE WERELD

Technologie, verduurzaming van onze economieën en maatschappij én globalisering zijn dus de drie belangrijkste onruststokers en drijvers van grote transformaties, ontwrichting en exponentiële groei. Deze onruststokers zorgen niet alleen voor stress en onzekerheid. In hun wrede voortgang leiden ze uiteindelijk ook tot diverse crises die weer op hun beurt leiden tot een betere wereld. De mens kan zijn destructieve gedrag alleen maar fundamenteel veranderen als hij ten diepste verlangt naar deze betere wereld en een crisis ervaart die uitstijgt boven zijn individuele persoonlijkheid.

DE PERFECTE STORM

De drie belangrijkste onruststokers van grote transformaties staan niet op zichzelf. Samen met de drie eerdergenoemde crises vormen ze 'de perfecte storm'. Hoe gaan we ons daaruit redden? Wat betekent dat voor ons leven, voor ons werk en voor onze ambities en dromen?

UITDAGINGEN OPPAKKEN

Dit boek pakt deze uitdagingen op en beschrijft ze in detail, met duidelijke voorbeelden en de beschrijving van bedrijven en instanties die op diverse terreinen actief zijn. Maar ook met links naar sites en andere bronnen, zodat u als lezer meteen beschikt over aanvullende informatie.

HEEL VEEL VRAGEN

Dit boek behandelt vragen. Veel vragen. Heel veel vragen. Wat houdt artificial intelligence in? Wat is de (meer)waarde ervan en welke ethische valkuilen schuilen hierin? Hoe ontwikkelt de financiële wereld zich? Verdwijnen banken en wat komt er dan voor in de plaats? Wat zijn de gevolgen en mogelijkheden van de blockchain, cryptocurrencies, nanotechnologie en robotica? Hoe ontwikkelen deze technologieën zich exponentieel en wat is de betekenis van de 6 D's? Waarom leiden exponentiële technologieën tot sociale innovaties en democratisering van producten en diensten, die veel belangrijker zijn dan deze technologieën zelf? Waarom gaan financiële stromen anders lopen? Waarom hebben investeerders geen zin meer in pure aandeelhouderswaarde? Wat betekenen externaliteiten voor de werkelijke integrale kostprijs van producten en diensten die nu zo goedkoop lijken?

WAAROM IS DE OVERGANG NAAR EEN CIRCULAIRE ECONOMIE ONVERMIJDELIJK?

Wat is duurzaamheid? En wat moeten we met onze energietransitie terwijl we weten dat energie overvloedig en bijna gratis wordt? Waarom is de overgang naar een circulaire economie onvermijdelijk en ook een vorm van voortuitgang terwijl we hiervoor een deel van onze welvaart inleveren? Hoe kunnen we de 17 SDG's (Sustainable Development Goals van de Verenigde Naties) als kompas inzetten voor organisaties in de 21e

eeuw? Opmerkelijk is hoe weinig mensen van deze SDG's hebben gehoord, laat staan dat ze die in hun leven en werk hebben geïntegreerd. Opvallend is ook hoeveel mensen nog steeds de Club van Rome negeren, terwijl deze ons al decennialang probeert uit te leggen hoe we met onze schaarse natuurlijke bronnen moeten omgaan. Waarom denken we dat we in Nederland het probleem van broeikasgassen kunnen oplossen? Wie zijn de befaamde B Corps die de wereld verbeteren en hoe verdienen ze hun geld? Is het dan echt zo dat alleen duurzame bedrijven uiteindelijk overleven? En waarom is het belangrijk dat de focus verschuift van 'doing well' (geld verdienen) naar 'doing good' (waarde creëren voor alle stakeholders).

HOE FIJN IS HET DAT AMAZON DE TOTALE KETEN WIL DOMINEREN?

En wat houdt globalisering in? Is het wel zo fijn als er geen grenzen meer bestaan in het internationale zakendoen? Als er geen grenzen meer zijn dankzij de neoliberale filosofie, die staat voor een ideologie of beleidsagenda die oproept tot meer markt en minder staat. Een filosofie die leidt tot ongebreidelde handel zonder al te veel belemmeringen. Hoe fijn is het dat Amazon de totale keten wil domineren en dat Alibaba de wereld overspoelt met plastic speeltjes die niemand nodig heeft? Wat is de impact van Google, Facebook, Airbnb, Uber en vergelijkbare 'evil companies' op onze lokale economie en de vele winkeltjes en families die daar generaties lang hun bezieling en inkomen uit haalden? Is het wel zo fijn dat er nauwelijks controle is op de uitstoot van broeikasgassen en er een emissiesysteem is bedacht dat deze uitstoot eerder handhaaft dan tegengaat? Is het oké dat de inkoopkantoren van onze grote supermarkten boeren over de hele wereld mangelen en uitmelken en daarmee sociale en ecologische schade toebrengen aan het begin van de keten? Worden in deze platte wereld, de wereld zonder grenzen, de belangen van de commons zoals zeeën, atmosfeer en natuur wel voldoende beschermd?

NIET ALLEEN ZWARE KOPZORGEN

Technologie, duurzaamheid en globalisering vormen op zich al een grote reden tot onrust. Om het allemaal nog wat erger te maken: ze hebben effect op elkaar en versterken elkaar. Net zoals het effect van mens en natuur elkaar versterken bij de klimaatverandering. Eerlijk is eerlijk. Dit leidt niet alleen tot zware kopzorgen, maar ook tot hoop. Want het samenkomen van de drie crises en bijvoorbeeld artificial intelligence met vragen over duurzaamheid in de voedselproductie heeft een positieve uitwerking op de toekomst van de mensheid en haar leefomgeving. En zo leidt ook het samenkomen van blockchaintechnologie, opendataplatformen en het bewaken van waardeketens tot bijvoorbeeld een duurzame en ethische productie van chocolade en het diervriendelijk houden en transporteren van koeien en varkens.

MEGA SHIFTS

Technologie, duurzaamheid en globalisering groeien exponentieel. Dit leidt tot immense veranderingen voor ons als mensheid. Dat kan niet anders. Enkele terreinen waarop die veranderingen zichtbaar worden: natuur, financiën, consumptie, eigendom, arbeid, governance en leiderschap. Die veranderingen noemen we mega shifts of institutionele innovaties. Ook die komen ter sprake in dit boek. Over deze mega shifts is al meer geschreven. Dit boek onderscheidt zich door de samenhang tussen alle onderdelen van deze mega shifts te beschrijven en de daaruit voortvloeiende ontwikkelingen op wereld-

schaal. En misschien belangrijk nog: dit boek laat duidelijk zien dat wij mensen zelf het probleem zijn en dat we daar iets aan kunnen doen. Daarnaast heeft dit boek niet de intentie een compleet beeld te geven van elk onderwerp dat wordt aangeraakt. Dat is niet nodig om u als lezer in het hoofd en het hart te raken en in beweging te brengen.

WIJ BEDANKEN IEDEREEN DIE ONS HEeft GEÏNSPIREERD

Over elk onderwerp dat wordt beschreven, zijn boeken, blogs, podcasts en vlogs verschenen, waaruit wij grenzeloos hebben geput. Wij bedanken alle denkers, auteurs, visionairs en andere mensen en organisaties die ons hebben geïnspireerd uit de grond van ons hart. Uit respect hebben we die zo veel mogelijk opgenomen als bronnen voor dit boek. We hebben ongetwijfeld enkele bronnen niet vermeld. Dat is niet moedwillig gebeurd, en ook niet uit onzorgvuldigheid of nonchalance. Dit boek zal ook weer anderen inspireren en door derden worden gebruikt om de wereld een stap verder te helpen. Niets is van ons en blijft van ons. Door te delen en onze ego's op de achtergrond te houden, kunnen we maximaal bijdragen en delen. Steeds weer.

NIET BANG ZIJN VOOR ANGST

Dit boek wil theorieën, artikelen en gedachten samenbrengen en die logisch en overzichtelijk maken voor u als lezer. Omdat de veelheid en complexiteit van onderwerpen en meningen om ons heen zorgen voor verwarring bij veel mensen. Zelfs voor sterke gevoelens van onzekerheid en angst. Toch kunnen juist die gevoelens onze belangrijkste bondgenoten zijn in de 21e eeuw. Omdat ze ons de energie geven om onbetreden paden te betreden en dingen te ondernemen die we zonder angst niet zo snel zouden ondernemen. Daarom is het belangrijk dat we onszelf en onze kinderen leren om te houden van angst en onzekerheid en dat we onszelf en hen prikkelen om altijd nieuwsgierig te blijven, zodat we ons potentieel maximaal kunnen ontwikkelen. Niet om een topsalaris te verwerven bij de bank of carrière te maken bij een olieconcern dat op grote schaal ecocide pleegt, maar om de kracht, moed en energie te vinden om ons leven van waarde te laten zijn voor de samenleving.

INHOUD HOOFDSTUKKEN 1 T/M 4

Dit boek leidt u van hoofdstuk 1 over de drie grote onruststokers naar hoofdstuk 2 over de mega shifts en institutionele innovaties. In hoofdstuk 3 komt de impact daarvan op de maatschappij aan bod, waaronder sectoren als onderwijs, gezondheid en welzijn, energie, mobiliteit en transport, landbouw en voedsel. In hoofdstuk 4 beschrijven we de impact op onze eigen wereld, op die van de mensheid en ons leven in het algemeen, onafhankelijk van waar je leeft, wat je doet en welke overtuigingen je hebt. Waartoe zijn wij er eigenlijk en hoe kunnen we onze focus verschuiven van streven naar welvaart naar meer welzijn? Waarom is het belangrijk dat we weten wat we kunnen? Waar ons potentieel zich bevindt en wat we van onszelf verwachten alvorens rekening te houden met wat onze werkgever en collega's van ons verwachten.

Waarom is het belangrijk om zelf een duidelijk beeld te hebben van je eigen expeditie naar de aandienende toekomst en je aandienende zelf, inclusief een authentiek plan dat voorkomt dat je onderdeel wordt van andermans plan. Je bent namelijk geen fulltime equivalent van iemand anders en je woont niet in een spreadsheet. Je bent een human being, geen human resource. Laten we de focus daarom leggen op het ontstijgen

van onze eigen middelmaat in plaats van te blijven hangen in de middelmaat van het collectief. Een les die zelfs het onderwijs nog moet leren.

INHOUD HOOFDSTUK 5

Een andere belangrijke vraag: hoe ziet onze toekomstige wereld eruit en wat betekent dat voor mij als mens of voor een organisatie? Een veelgebruikte methodiek daarvoor is scenarioplanning. Filosoof René ten Bos noemt dit overigens een naïeve vorm van topografie, omdat hij veronderstelt dat de mensheid helemaal niet meer weet waar A is (waar zij zich bevindt) en waar punt B ligt (waarnaar zij op weg is). Toch schetsen wij in hoofdstuk 5 een paar scenario's rond de toekomst van de mensheid en Moeder Aarde. Wij hebben de wijsheid niet in pacht en mogelijk hebben we zelfs ongelijk, maar we hebben een punt. En meer dan een. Sommige van onze scenario's zijn herkenbaar voor de optimist, terwijl andere vreemd overkomen en meer lijken aan te sluiten bij het wereldbeeld van de pessimist. In hoofdstuk 5 laten we u als lezer door verschillende scenario's reizen. Aan u om te bepalen waar u zich bevindt en hoe u uzelf ziet. Bent u een optimist, pessimist of realist? In onze optiek zijn realisten pessimisten die nog niet in de gaten hebben dat ze pessimistisch zijn. En uiteindelijk gaat het er niet om wat je denkt en vindt, of wat je intenties zijn. Het gaat om wat je daadwerkelijk doet en of en hoe je een voorbeeld bent voor anderen in 'doing good', wat resulteert in 'doing well'.

INHOUD HOOFDSTUK 6

Verder onderkennen wij dat het moeilijk is om met nog niet bestaande beelden een concrete beschrijving te geven van iets wat we nog niet eerder hebben meegemaakt. In feite is dat zelfs onmogelijk. De exponentieel veranderende wereld levert de komende decennia en generaties nieuwe indrukken en ervaringen op die voorbij ons voorstellingsvermogen en misschien ook wel voorbij onze verlangens gaan. Om die visies en beelden te bedenken, om als een soort van Jules Verne het onmogelijke te beschrijven dat toch tot enige vorm van herkenning leidt, is verbeelding nodig. Veel verbeelding. Dat geldt voor u als lezer en voor ons als schrijvers. In hoofdstuk 6 – het laatste hoofdstuk – beschrijven we een aantal scenario's rond de toekomst van de individuele mens en die van zijn organisatie. Kunnen we ook genieten van de toekomstige crises? Wat worden uw bakens in de woelige oceaan van onzekerheid en desoriëntatie die op ons af stormt? Wat zijn de geheimen van een zinvol leven en hoe zorg je ervoor dat je gelukkig sterft en aan één leven genoeg hebt?

EEN WERELD WAARIN MENS EN NATUUR IN BALANS ZIJN

Dit boek brengt verschillende stromingen en denkrichtingen samen met als doel mensen te inspireren om uit hun winterslaap te komen of te blijven en bij te dragen aan het creëren van een wereld die we onze kinderen gunnen. Dat is een wereld waarin mens en natuur in balans zijn, zodat we nog heel lang kunnen blijven voortbestaan. Een wereld ook die onze planeet koestert als ecosysteem en waarin we onze economieën dienstbaar maken aan de samenleving in plaats van de mens aan de economie.

HET GOEDE NIEUWS

Het goede nieuws is dat er al miljoenen mensen en duizenden bedrijven aan de slag zijn met alles wat in dit boek wordt beschreven. Zoals wetenschappelijk onderzoek heeft uitgewezen: het zijn veelal de kleine ondernemers en kleine ondernemingen die de

grote veranderingen in de wereld mogelijk maken door gebruik te maken van technologie, duurzaamheid en globalisering. Die ondernemers en ondernemingen komen uitgebreid aan bod in dit boek omdat ze een stimulans en inspiratiebron zijn voor ons allemaal. Mensen inspireren mensen en zijn en blijven innovatiever dan welke technologie dan ook. Alleen moeten wij ons realiseren dat het creëren van een betere wereld geen 'werk' is. Het is een levensstijl, een mindset die je in al je vezels moet doorleven. Hoe meer we ons verbinden met bijvoorbeeld technologie, des te meer moeten we koesteren wat ons tot mens maakt. Technologie lost heel wat problemen op, maar het is geen werkzame kuur tegen sociale problemen en geopolitieke incidenten. Technologie drijft ons misschien steeds meer, maar onze menselijkheid vormt ons en houdt ons bij elkaar. Dat verandert nooit.

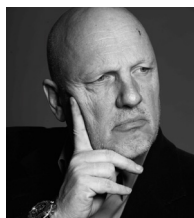
LEEN ZEVENBERGEN

**SERIAL ENTREPRENEUR.
IMPACT INVESTOR. TED-SPREKER
EN SUCCESVOL SCHRIJVER**

Hij verzorgt inspirerende keynotes, workshops en retraites voor leiders over de grote uitdagingen en transformaties in de 21e eeuw.

Leen's passie is om mensen en organisaties een stap verder te helpen in een turbulente wereld waarin disruptie en onzekerheid de enige stabiele factoren zijn.

Leen was pas 24 jaar toen hij in de jaren tachtig zijn eerste bedrijf Bolesian startte. Bolesian was het eerste bedrijf in Europa dat zich bezig hield met Artificial Intelligence en was al snel marktleider. Nadien bleek Leen een echte serial entrepreneur en startte hij nog ruim 20 andere bedrijven in oa. de sectoren Technologie, Handel en Sport. Daarnaast was Leen ook thought leader en bestuurdersvoorzitter bij grote multi-nationals zoals PinkRocade, Origin en Qurius. Zijn handels-merk is het terugbrengen van inspiratie en plezier in organisaties. Tevens was Leen Europees voorzitter van Social Venture Network (SVN), het oudste netwerk van duurzame ondernemers. Samen met Marcello Palazzi richtte Leen in 2013 B Lab Europe op, de Europese tak van het grootste netwerk duurzame bedrijven, de B Corps, die niet de beste in de wereld willen zijn, maar het beste voor de wereld. Deze ambitie is ook terug te vinden in al het werk van Leen, inclusief dit boek.

RUUD VELTENAAR

**FILOSOOF. TED-SPREKER.
AUTEUR. SDG AMBASSADOR
EN IMPACT INVESTOR.**

Als inspirator van transformatie verzorgt hij op alle continenten bijna 300 keynotes en workshops per jaar, over een wereld in transformatie naar een volgende fase in onze beschaving. Tevens verzorgt Ruud als bijzonder hoog-leraar college's en inspirimenten op diverse universiteiten in binnen- en buitenland, waaronder Nyenrode, het instituut International Schools of Business Management en INSEAD.

Ruud startte na zijn studies Filosofie en Business Administration zijn carrière bij McKinsey in de VS en was in de vorige eeuw lid van de hoofddirectie van de Volmac Software Groep en was hij bestuursvoorzitter bij de verkoop van RAET aan Getronics. Als CEO leidde Ruud een international impact fonds van acht miljard dollar en investeerde hij over de hele wereld in start- en scale-ups in o.a. de sectoren Green- & Clean Tech, Sustainable Energie, Life Science en BioMed, Artificiële Intelligentie en andere exponentiële technologieën.

Als serial entrepreneur heeft Ruud aan de wieg gestaan van Planet Internet en Parkline en was hij oprichter van oa. Park-mobile en zeer recent Speakers for Good en Events for Good.

In zijn werk als spreker, hoogleraar, schrijver en ondernemer, staat de bedoeling altijd centraal. Ruud is er van overtuigd dat Doing Good (waarde creëren) leidt tot Doing Well (geld verdienen). Zijn achtergrond als filosoof, serial entrepreneur en leider van grote organisaties klinkt ook door in dit boek.

Once Upon a Future is een inspirerende expeditie naar de aandienende toekomst en fascinerende beleving voor iedereen die nieuwsgierig is naar zijn of haar toekomst. Het biedt duidelijkheid over de toekomst en hoop op een betere wereld. Met veel passie wordt op confronterende wijze een beeld geschetst van onze grootste uitdagingen in de 21e eeuw en worden voorbeelden aangedragen hoe we een wereld kunnen creëren waarnaar we allemaal verlangen. Met name de samenhang tussen alle grote ontwikkelingen, de pragmatische voorbeelden en heldere taal, maken dit boek uniek een 'must read' voor iedereen die van mensen houdt.

In zes hoofdstukken wordt duidelijk dat onze toekomst veel leuker en spannender is dan we denken. Geen doemscenario's of angst-aanpraterij, maar boeiende vergezichten en heldere feiten over de impact van technologie, duurzaamheid en andere belangrijke ontwikkelingen die grote impact hebben op ons leven, werk, dromen en ambities. En natuurlijk op onze samenleving en maatschappij. En mocht jij niet geïnteresseerd zijn in de aandienende toekomst, dan is deze toekomst wel degelijk geïnteresseerd in jou!

“Leen Zevenbergen en Ruud Veltenaar willen met dit optimistische boek een compleet overzicht geven van alle uitdagingen en veranderingen waar de mensheid mee geconfronteerd wordt, alsmede hun onderlinge samenhang. Daardoor biedt het een zeer compleet beeld van de ingrediënten van ieders toekomst. En daarmee een soort handleiding om te bepalen hoe ieders rol eruit kan zien in het creëren van een betere wereld.”

Feike Sijbesma, CEO Koninklijke DSM

HET CREËREN VAN EEN BETERE WERELD IS GEEN WERK. PROJECT NOCH EEN BAAN VAN ACHT TOT VIJF. HET IS EEN MINDSET EN LEVENSTIJL.

IF IT IS TO BE, IT IS UP TO ME!